

Ягунов Д.В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат наук з державного управління, доцент*

ЯКОЮ БУТИ НАЦІОНАЛЬНІЙ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ: ДЕЯКІ ДУМКИ З ПРИВОДУ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасні дискусії щодо майбутнього концепції пробації в Україні набувають сьогодні вигляду снігового шару, що котиться з гори. Дедалі все більше нових знань «налипають» до нього.

Сьогодні, на щастя, набагато більше людей знають, що таке «пробація» та чим займається однойменна служба.

Проте, здається, кількість накопичених знань про пробацію в Україні зворотно пропорційна ступеню розуміння проблеми пробації як такої. Наголосимо: йдеться саме про сучасну пробацію або, краще сказати, сучасні уявлення про пробацію, які переважно базуються на міжнародних стандартах та досвіді зарубіжних держав,

Вітчизняні науковці продовжують вихвалити пробацію за допомогою вже традиційних, проте водночас майже вже «затертих» аргументів: 1) зниження в'язничного населення і, як наслідок, зменшення навантаження на пенітенціарну систему; 2) відсутність соціального виключення злочинців; 3) менша вартість пробації порівняно з ув'язненням.

Проте сьогодні серед практиків й окремих науковців назріває щось на кшталт «бунту проти пробації». Проте наголосимо: бунту проти тієї абстрактно-декларативної, «солодкої» пробації, ідеями про яку насичується наукове середовище та практичні працівники.

Проблему створення системи пробації в Україні можна визначити наступним чином: в Україні відсутнє глибоке історико-теоретичне обґрунтування концептуальних засад діяльності служб пробації та здійснення пробаційної діяльності в цілому в сучасних соціально-економічних умовах.

Обґрунтовуючи певну ідею у сфері реформування кримінальної юстиції, гадаємо, що категорично наполягати на чомусь є ознакою дурного тону. Проте, з іншого боку, існують певні очевидності та об'єктивності, на які ми повинні спиратися у подальших роздумах та дискусіях.

Першим таким пунктом для дискусії є те, що пробація - це не юридична конструкція. Пробація - це філософська концепція, яка була сформована та реалізована у потрібному місці у потрібний час. Проте, як і будь-яка інша концепція, концепція пробації піддавалася постійним й численним змінам та корегуванню залежно від соціально-економічних умов, які оточували пенальні практики.

Пробація - це передусім концепція. І ця концепція була народжена на початку XIX століття, набула стандартизації й формалізації у XX столітті та докорінно змінена у XXI столітті. І яке словосполучення можна підібрати для того, що пояснити, що саме сталося з

концепцією пробації на початку XXI століття - це питання буде надзвичайно складним. Невипадково сьогодні використовується словосполучення, щоб пояснити проблеми та перспективи пробації: перевинахід або знищення?

Причини такого термінологічного радикалізму є зрозумілими, якщо ми почнемо аналізувати пробацію саме як соціально-економічну категорію поза формально- юридичними рамками. Не можна забувати, що концепція пробації пройшла великий шлях у зарубіжних країнах, де вона і зародилася (Велика Британія, США). Офіцер пробації «встиг» побути і релігійним місіонером, і ихователем моральних якостей у злочинців, і соціальним працівником, і клінічним психологом, знову соціальним працівником, менеджером ресурсів і, нарешті, менеджером ризиків.

Модель офіцера пробації постійно зазнавала суттєвих, а іноді навіть принципових змін, що впливало на відповідні законодавчі акти. Але ж яку саме модель потрібно взяти на озброєння в Україні? Ким має бути офіцер пробації в Україні? Ці та інші питання, здається, залишається без відповіді. Тому ми вважаємо за потрібне визначити проблему: створення системи пробації в Україні відбувається без концептуального обґрунтування.

Процес «визрівання» сучасної моделі офіцера пробації зайняв майже 100 років. Модель пробації змінювалася від соціально-економічних реалій та умов. І як можна очікувати від української пробації, щоб вона була успішною та користувалася підтримкою практиків, якщо в Україні намагаються провадити за декілька років те, що в Європі впроваджувалося століття?

Саме тому створення вітчизняної моделі пробації вкрай потребує концептуального обґрунтування з метою надання реальності та прагматичності.